

Men Having Babies קווים מנחים לפונדקאות בחו"ל

[Men Having Babies \("MHB"\)](#) הוא ארגון ללא מטרת רווח הפועל לספק תמיכה כספית וחינוכית לאבות ולאבות מיועדים המשתייכים לקהילה הלהט"ב. במסמך זה אנו מתווים קווים מנחים לפונדקאות בחו"ל, הכוללת דגשים והמלצות שנועדו לקדם תהליכי פונדקאות המיטיבים עם כל הגורמים המעורבים ומצמצמים ככל הניתן נזקים פוטנציאליים מהתהליך.

כאשר שוקלים לבצע פונדקאות בחו"ל, יש לקחת בחשבון את האלמנטים הבאים:

- חוקיות ההליך וההורות – המסגרת החוקית לפונדקאות במדינה ובמחוז שבהם תבצע הלידה ובמדינת המגורים של ההורים המיועדים ובמדינות שבאזרחותן מחזיקים ההורים המיועדים, תוך שימת דגש על אזרחותם של ההורים המיועדים.
 - חוקי פונדקאות מדינתיים ומקומיים הם מהותיים ביותר, גם בהקשר להגבלות ורגולציות ספציפיות שמוטלות במסגרתם, וכאשר אין כאלה. הכרחי להבין מה חוקי ומה אינו חוקי. הורות חוקית במקום אחד לא בהכרח תהווה הורות חוקית במקום אחר. השאלה הראשונה תמיד תהיה: מיהם הוריו החוקיים של הילוד? זה לא אותו דבר כמו לשאול מיהם הוריו הביולוגים, אלא שואלים כאן מי, תחת החוק של המדינה הרלוונטית, יקבל מעמד של הורה כחוק עם הולדת הילד?
 - שימו לב כי המסגרת החוקית הרלוונטית עשויה שלא להיות ברורה לחלוטין. לדוגמה, בהעדרה של חקיקה, המסגרת החוקית המדינתית עשויה להיות תחת פסקי דין (תקדימים שנקבעו על ידי בתי המשפט). פסקי דין עשויים להיות זמניים או לא זמניים לציבור, ויכולים להיות בעלי תוקף של תקדים מחייב או שלא.
 - הורים מיועדים לא צריכים לצפות שיהיה ביכולתם לסקור ולהעריך את המסגרת החוקית לפונדקאות, ובייחוד לא את המסגרת הרלוונטית ביעד חדש אותו הם שוקלים. בתחום זה של עולם המשפט שמתפתח במהירות רבה, עליכם לוודא שעורך הדין בו אתם נעזרים מחזיק במידע העדכני ביותר בתחום. הכינו את עצמכם לכך שאולי תשמעו מגוון של תוצאות אפשריות. על ההורים המיועדים לפנות למשפטן מנוסה הן במיקום שבו צפויים להתבצע הליכי הפונדקאות והן במדינת/ות המושב והאזרחות של ההורים המיועדים, על מנת לקבל יעוץ באשר לחוקים המקומיים, הן לקראת תחילת ההליך והן בסיומו. ודאו כי עורך הדין ששכרתם הוא בלתי תלוי ובעל ניסיון, ולא כזה שיש לו תלות כלכלית בסוכנות שמקדמת את היעד החדש. שקלו את ניסיון העבר של עורך הדין המייעץ בתחום הפונדקאות ואת הסמכותיו, והאם קיימות חוות דעת משפטיות אחרות לגבי אותו מסלול (כי אם בנמצא רק חוות דעת משפטית אחת, היא עשויה להיות מוטה או אף חסרת ביסוס, אלא אם ניתנה על ידי גורם רשמי מטעם המדינה).
- מהן ההסמכות של עורך הדין המקומי ועד כמה הן אמינות? כמה תיקי פונדקאות הוא ניהל עד כה בכלל, וכמה מתוכם היו קשורים בהורים מיועדים מאותו תחום שיפוט שרלוונטי לכם?
- האם קיימת יותר מחוות דעת משפטית אחת בנוגע לחוקיות התהליך המקומי? אם קיימת אחת בלבד, האם יש דרך לקבל חוות דעת שנייה? שתי חוות דעת נפרדות יעזרו להבין אם אחת מהן מוטה.
- היועצו בעורך דין **מקומי** (בעל רישיון מקומי ובעל פרקטיקה פעילה בתחום השיפוט שבו יתבצע הליך הפונדקאות) באשר לדרכים השונות שקיימות שם לנהל את ההליכים המשפטיים או לקבל צו הורות, והאם הן צפויות להתאים לדרישות החוק ולתהליכים הנערכים במדינה/ות בהן ההורים המיועדים מתגוררים או מחזיקים באזרחות. בפרט, אלו צריכים לכלול גם הליכים לניתוק זכויות ההורות של הפונדקאית, הכרה שיפוטית או יצירה של זכויות הורות של ההורה הגנטי, ובתקווה גם מיסוד סטטוס להורה הלא קשור גנטית לתינוק. בדקו עם עורך דין מקומי במדינת המוצא שלכם (במקום מגוריכם ובמדינות בהן אתם מחזיקים באזרחות) האם נדרש לקבל צו שיפוטי או שניתן להסתפק בהליך מנהלי של הכרה בהורות ורישומכם כהורים בתעודת הלידה של התינוק, שכן ביעדים מסוימים לא קיימת אפשרות לקבל פסק דין בבית משפט.

Men Having Babies

קווים מנחים לפונדקאות בחו"ל

- כמו כן, בררו עם עורך הדין המקומי את כל הסוגיות הנוגעות לאזרחות, מעבר גבולות וקבלת דרכון לאחר הלידה, על מנת לוודא שתוכלו לנסוע הביתה עם התינוק בתוך פרק זמן סביר לאחר הלידה.
- בנוסף, בדקו עם עורך הדין המקומי מהן האפשרויות ו/או הדרישות לרכוש כיסוי ביטוחי לפונדקאית ולילודים. אם צורת ההליך המשפטי שצפוי להיות מנוהל לקביעת סטטוס ההורות שלכם ישפיע על הזמינות או הזכאות לביטוח, כדאי לדון עם עורך דין המקומי ועם מומחה מקומי בתחום הביטוח על החיבור בין שני הנושאים והסיכונים הכרוכים במצבים השונים.
- לפני שתתחילו לעבוד עם פונדקאית ספציפית, מומלץ לדון עם עורך דין בארץ מגורכם ועם עורך/י דין ממדינות האזרחות הנוספות שלכם ככל שיש, על השיקולים העיקריים בתהליכי קביעה או הכרה בסטטוס ההורי שלכם באותן מדינות. כך למשל, האם יש להתחשב במצבה האישי של הפונדקאית (נשואה / רווקה) ומהם המסמכים הספציפיים שתידרשו להציג (כגון צו הורות לטובתכם / פסק דין בדבר ניתוק זיקה בין הפונדקאית לילד, לעומת פסק דין של צו אימוץ; מהי צורת הוויתור הנדרש מצד הפונדקאית). במסגרת אותה בדיקה מקדמית כדאי לקבל את ההנחיות המדויקות כיצד צריך להיראות הסכם הפונדקאות ואילו הוראות הוא יכול וצריך לכלול, כגון מתי עליו להיחתם וע"י מי, האם צריך לקבל אישור ע"י נוטריון או להיחתם בפני עדים, מהן הדרישות לאימות באמצעות אפוסטיל וקבלת תרגום רשמי ומאומת.
- על כל ההורים המיועדים לחתום על חוזה עם הפונדקאית בכתב לפני תחילת החזרות העובריים.
- מאחר שארץ אזרחותם של ההורים המיועדים תהיה מעורבת בתהליך, לעיתים יהיה משנה חשיבות לעובדה האם קיימת נציגות רשמית (שגרירות או קונסוליה) של המדינה שלכם במדינת היעד עצמה, ולא רק במדינה אחרת הסמוכה אליה.
- הימנעו מלבצע מעקפים לחוקים המקומיים במדינת היעד, כגון יצירת מצג של תושבות זמנית לכאורה, רכישת נדל"ן במדינת היעד, נישואין לפונדקאיות מקומיות, העברת פונדקאית ללידה במדינה אחרת וכו'.
- היפגשו עם הפונדקאית כדי לדון איתה בתכנית יצירת ההורות שלכם, ברצונות ובתקוות של הפונדקאית עצמה בנוגע לקיום קשר בינכם במהלך ההריון ולאחר הלידה, ובמעורבות שתידרש ממנה בהליכי קביעת ההורות לטובתכם.
- הכרה בסטטוס ההורי המלא שלכם תהיה בד"כ תלויה בקבלת ויתור חופשי ומודע של הפונדקאית על כל זכויות ההורות הפוטנציאליות שלה כלפי התינוקות.
- בדקו האם במדינת המוצא שלכם תידרשו להציג מסמך הסכמה של הפונדקאית ושל בעלה או של בן זוגה כחלק מהתהליך לקביעה או להכרה בהורותכם, איך צריך להיראות אותו מסמך הסכמה והאם אכן ניתן יהיה להשיגו במועד הרלוונטי.
- מצב בו במדינת היעד הפונדקאית אינה יכולה לוותר על זכויות ההורות שלה מעלה דאגה לגבי ניצול אפשרי, ובעבר הביא לכך שהורים מיועדים נתקעו במדינת היעד ללא יכולת לשוב עם ילדיהם הביתה! מאוחר יותר, חלק מאותם הורים מיועדים נותרו עם הפונדקאית רשומה בתעודת הלידה של הילדים כאימם החוקית, פוטנציאלית לעולם ועד.
- הורים מיועדים צריכים להיות מודעים וזהירים לגבי אספקטים פוטנציאליים של סחר בבני אדם בכל הקשור להליך הפונדקאות שלפניהם, בייחוד כאשר פונדקאיות נדרשות לנסוע מארץ המגורים הקבוע שלהן למדינה שבה יתבצע הליך הפונדקאות עצמו: מצב כזה יוסיף שיקולים נוספים של חוקיות וסמכות שיפוט, הגנות על זכויות אדם (או היעדרן של הגנות כאלה) במדינת היעד, ניתוק זיקת הורות, הגירה (בכל הנוגע לסטטוס שיהיה לפונדקאית במדינת הלידה, מתי עליה לנסוע במסגרת התהליך, משך הזמן שיידרש ממנה להישאר במדינת היעד, תחת איזו אשרת שהייה, ואיזה כיסוי ביטוחי יהיה לה שם).
- שמרו על המסמכים – המסמכים המקוריים מהתהליך שלכם (חוזים, צווי בית משפט וכו') עשויים להידרש כחלק מתהליך ההכרה בהורות שלכם בארץ מגורכם.

Men Having Babies קווים מנחים לפונדקאות בחו"ל

- צורך בצוואות מותאמות, הסדרת אפטרופסות (זמנית, לגיבוי וקבועה) וכיסוי ביטוחי. חשוב להגן על כל הצדדים המעורבים בתהליך פונדקאות מפני חשיפה לסיכונים במקרה של מוות פתאומי של מי מהם.
- בדקו האם במדינת המוצא שלכם תהיו זכאים לקבל חופשת לידה.

● אתיקה ומוסכמות חברתיות

- הפונדקאות שנויה במחלוקת במדינות רבות, ועשויה להיות טעונה מאוד פוליטית גם במקומות שבהם היא חוקית או כאשר החוק אינו ברור. אם הורים מיועדים שיגיעו למדינה מסוימת למטרת הליכי פונדקאות יפעלו שם בדרכים שעשויות להתפרש כלא אתיות או כמנוגדות לנורמות חברתיות הנהוגות שם או למדיניות ציבורית, עשויה להתעורר מחאה ציבורית שתוביל בסופו של דבר לרגולציה מגבילה או אף לצעדים מנהליים פתאומיים שיבטלו את האפשרות להמשיך ולבצע שם הליכי פונדקאות לזרים או אפילו למקומיים.
- כך קרה כבר במספר מדינות בשנים האחרונות – ביניהן הודו, תאילנד ונפאל.
- קראו את מסמך המסגרת לפונדקאות אתית של MHB להורים מיועדים. (<https://goo.gl/KUtZbU>)
- ודאו כי הסוכנות והמרפאה איתן אתם עובדים פועלות לכל הפחות בהתאם לפרוטוקולים הבסיסיים של המסמך, המקבילים להנחיות האגודה האמריקאית לרפואת פריין (ASRM).
- יש לתת תשומת לב מיוחדת לאופן בו פונדקאות בוחרות לעבוד בסוכנויות, מהו הסינון הפסיכולוגי שנעשה לפונדקאיות, האם הן מקבלות ייעוץ משפטי בלתי תלוי בשפתן, ניצול אפשרי באמצעות הצעת סכומי כסף "שאי אפשר לסרב להם" במדדים המקומיים, מהם הסדרי המגורים לפונדקאיות והאם ניתנת אפשרות לקיים קשר ישיר ומערכת יחסים עם פונדקאיות.
- יש לשים לב גם האם במתווה בו מתבצעים הליכי הפונדקאות במדינת יעד מתאפשר למרפאה או למתווכים "לגזור" חלק מהתשלום המוצהר לפונדקאית לתועלתם ולכיסם, או אם התשלום אינם ברורים ושקופים.

● יחס להומוסקסואלים ולהורות גאה

- במדינות מסוימות פונדקאות אמנם מותרת, אך רק להטרוסקסואלים (סטרייטים). ייתכן שיוצג בפניך כי האב הגנטי יכול להיכנס לתהליך כהורה "יחיד", בעוד זכויותיו של האב הלא-גנטי יוסדרו לאחר חזרתכם הביתה (בהנחה שידוע בצורה ודאית שניתן יהיה לנתק את הזיקה בין הפונדקאית לבין היילוד). עם זאת, דאגו לקבל חוות דעת משפטית בלתי תלויה לגבי רמת הסיכון המשפטי שתהיה בהסדר שכזה, ובמיוחד בכל הקשור להורה הלא-גנטי.
- בלי קשר לחוקי הפונדקאות, ואף אם במדינה מסוימת פונדקאות לזוגות חד מיניים מותרת כחוק, יחס כללי עוין/שלילי כלפי הומוסקסואליות עשוי להוות בעיה. וודאו שתהיו בטוחים שם. אם במדינת היעד קיימים חוקים נגד מעשי סדום או נגד "קידום אורח חיים הומוסקסואלי", ראו בכך סימן אזהרה משמעותי.

● סימני אזהרה נוספים

- האם מדובר במסלול פונדקאות חדש? האם במדינת היעד כבר התרחשו לידות פונדקאות והאם ישנן דוגמאות אמינות של הורים מיועדים ממדינתכם שהביאו את תינוקם הביתה מאותו יעד פונדקאות?
- האם כרגע מבצעים פונדקאות במדינה זו הורים מיועדים ממדינה אחת בלבד?
- נסו להבין לפני יציאתכם להליך פונדקאות, האם מדינת היעד תעניק לילדכם אזרחות מקומית – והאם יהיו לכך השלכות מיסויים על הילד מאוחר יותר בחייו (מס על הכנסותיו ברחבי העולם מהרגע שבו הוא יתחיל לקבל הכנסה).
- האם התבקשתם לשמור על התהליך בסוד ולא לספר עליו?
- האם יש בחוזה עם הסוכנות / המתווך סעיפים חד משמעיים שמטרתם להגן עליהם מפני אחריות כלשהי לחוקיות התהליך?